

შემკული ლექსებია. ენა ლექსებისა ბავშვებისათვის ადვილად გასაგებია, მეტად მდაბიური და სუბტი. ლექსები დაუწერია ბ. შ. მღერძანს, ხოლო წიგნი შეუქმნა სურათებით და თავის ხარული დაუბეჭდა ბ. შ. გ. ტ. ა. შვილს. წიგნი გარეგნობით ძალიან ლამაზად და შრომანად არის დაბეჭდილი და ღირს ექვსი შუბრი.

* * * აღდგომის კვირიდან ჩვენს ქალაქში წარმოადგინეს გამართვის იწყებებს, როგორც ჩვენმა მკითხველებმა უწერია, ამხანაგობა მოსკოვის ღრამბერეულ არტილისა. ამ ახმანაგობას მკითხველმა არტილმა პეტროპოლისის საიმპერატორო თეატრისა მ. შ. პეტინა. წარმოადგინა მონაწილეობას მიიღებენ ქანი: სკობოლიან-ბარიშოვისა, ნებროვ-რალ-სისა, პეტინა, მალინოვსკისა, ბელ-სისა, ლეონოვისა, რიუქ მინისა, შუგალივისა, ვოლკინისა და სხვ. და ბ. შ. პეტინა, რომელიც ხარული, ლეონოვი, ხოლო დოვი, კონსტანტინოვი, შუგალივი, სოლოგოვი, ნიქ-დანიოვი და სხვ. წარმოადგინეს იქნება სხვათა შორის შემდეგი პიესები: „ფიგარო“, „ამერიკელი ქალი“, „ნუშა-რუმესტანი“, „ტარტუფი“, „დონ-ჟუანი“, „სტოვების წერილობანი“, „ბროლო ანტონობისათვის“, „ახალი საქმე“, „სიმფონია“, „რევიზორი“, „ევი კუისაგან“ და სხვ. ყველა ამ მოხსენებებით არტილტბი სა-სურათო არტილტბი არაბის რუსების სურათსა და, რაღა თქმა უნდა, მათი ნახვე, მით მეტეს, რომ რეპერტუარი კარგად არის შეწყვეტილი, ჰორის ნახ-ვაღ.

* * * შ. ს. მარტს აკეთებებს სამრეკლო სასწავლოებო რეკონსის ფრის წმინდა ნიკოლოზის ეკლესიასთან დაარსებული. ამ ეკლესიაში ამ დღეს სწორი ტფილისის სასულიერო სემინარიის რექტორმა, მამა პარქიმენდრიტმა ნიკოლოზმა სემინარიისა და ადგილობრივი ეკლესიის კრებული.

ნახვებთ მინდორში, ის მომიკნებოთ, ამ სახელი და გვირა გამოვიტოვო. ადექ და მოქმედებოთ, ჩემო ადვ და ომარე, ის კვი ჰე მომკვრეთ, ვინ იყო მინდორი მკვამარე. აღენ და ომარე მორჩილებოთ თავი დაუკრა თავის მეფეს და მოახსენეს რა სახელია და გვირის გავება და მისი ვინაობისა, თქვენი ბრძანება იკის თორემ ორის კაცისადე ერთის კაცის მოყვანა ძლიერ ადენო სახსა-სურათა:

ბახანა იუას, ბატონო, შენა ბგეთა ბრფლთაგან, — ადგოდა სამსახურია ერთის მოყვანა ორთაგან.

აღენ და ომარე შეისხეს საკურეკლო-ნარალი, გამოვიტოვოს კოკლი მონა და წამოვიდენ. კოკლი მონამ მიიყვანა მინდორის ახლო და დახანვა გადობით ტარიელი. აღენ და ომარე წავდა წინ და დაუბანა ტარიელს:

ბაჟო, ვინასან, ვინ იყო მარტო მინდორში მდგომარე? ბატონ გახარეს: აქ მოდი, — ან სხვა-გვარი მამარე.

ტარიელმა მოისმინა თუ არა მათი ძახილი, შამოუბანა: თუ კარგი ბიჭე-ნი ხართ, მანდღედან ნუკო ჰკვირთ, ახლოს მოხანდით და აქ გამოქანით, და ნიკო ვარ; აქ გვიტოვებთ ჩემ თავს ჩემ ქვლების ღონეს, ანა შორით რას დამაფსებოთ.

წირის შემდეგ იქნა ლიტანი ეკლესიიდან სასწავლებლის სადგურში, რომელიც არის ქვითარი ადგილი, ერთ-სართულიანი, და შეიცავს ორ სუფთა ოთახს. ერთი არის და ნიშნული მოსწავლე ყმაწილებისათვის, მეორე-კი მასწავლებლებისათვის. აქ მწიგნობარი აიხანა და ჰარაკლის გაღისადეს.

პარაკლის შემდეგ მამა რექტორმა დაარია ყმაწილები: კარგად ისწავლეს, რომ სასარგებლო წერნი იყენენ სახელმწიფოსი, ეკლესიისა და თქვენი ოჯახისათვის, რომ თქვენი მშობლები ახსნებოლოთ მოხსენებ-ლობის ყამს, როგორც უნდა ისინი თქვენ გზნდინ და თქვენთვის ზრუნავენ. მასწავლებელს უთარა რექტორმა: დღეოდან ეს ყმაწილები გზარდება შენ, ამათი კეთილი აღზრდა და შენზე და მოსწავლეთული. მასწავ-ლებლობა წმინდა თანამდებობაა. ქის-ტბე ბრძანა: ევა იმს, იცნან საც-თური მოვალს. ყველა ამ ბავშვავანი ღვთისთვის ძვირფისა, ვინც ამით წარწყმედს, ან რიგინად არ აღზრდის, უმჯობეს იყო, ის არ დაბადებუ-ლიყო, ან ყველზე ქვა ჩამოკედნა და ზღვის უფსკრულში ჩაგარდნილიყო, ვიდრე ერთი ამბოვანი წარწყმედის. აღზარდე ესენი ღვთის შინა და სიყვარულში. შემდეგ რექტორმა სასწავლებელს ახუტა მაცხოვრის ხატი. მღვდელმა ს. ელიოზოვმა, ვერის წმინდა ნიკოლოზის ეკლესიის წინაშეგარდა, წარმოიტყვა მოკლე, მაგარი გნობობით სავსე სიტყვა სწავლის სარგებლობის შესახებ. შემდეგ რექტორმა მოწვევები ამბოვია გვირს, ასხურა წმინდა წყალი და დაურთო-ლიკვის წიგნები. ამ ყამად შეეკრიბნენ შ. ს. მ. მოწვე, იმთავან მ-ახლი.

* * * ჩვენ შევტყუეთ, რომ მოითხოვდა... * * * კაცია და მინა... * * * მორჩილად და დედასთან... * * * მორჩილად და დედასთან... * * * მორჩილად და დედასთან...

მინდორში ოქროს გოგო ადგას, გაჩნდა — ვერცხვის თასება, ახლას მოყვით, მოსრულსო, მორჩილად და დედასთან... * * * მორჩილად და დედასთან... * * * მორჩილად და დედასთან...

ეს ამბოვი ძლიერ ეწყნა მეფეს და სამძიმოდ დაურჩა თავის „საყვარელს“ ორის გვირის სიცილი. მაშინვე შე-ჭურა ღილი ჯარი და გამოეყრებო-ტარიელისკენ. შამახანა მწოლიარე ტარიელს დიდი ლაშქარი და დაუწყო-ისრის სრული სტყუა-წიგნისათვის:

ბეე იქნას ბატონა: მტედე დიდს ვარებს ჰქრდა. შამოყვანა გაჩნდა, — ზღადა ისარს მამყრდა.

ტარიელმა, როგორც ღიდა გვირმა, „გმით-გამანდე“ ძლიერ მგარი ძილი იყო და, სანამ გაღიძობის „ეჟამ“ არ მოუვიდოდა, მანამ ვერაინ ვერ გაშალაღიძობდა და ვინთ ვერ ჩაე-ღიძობდა. იმ დროს, როცა მეფე შე-მოადგა დიდს ჯარით და დაუშინა „ახალსავით ისარი“, ტარიელს ეძინა ახალ-წახურულს და ვერაინ ვერ გამოაღიძობა. რაში რომ ტარიელის განსაცდელს ჰქედდა, ტროდა და ტროსა სცემდა, მაგრამ, რომ ეღარა გამოაღიძობა თავისი ბატონი, მაშინ რაში დასწვდა ტარიელს და ცალი თითი მოაკვიტო: ეგებ ამითი მინც გამოაღიძობო.

თავით უბანს ცხენი რამო, თვავებთ ცრეფებს მამოქრდა, მყუყუდა, თათ მოკვიტა, ოქროს თითი მოაკვიტა.

თითის მოკვიტამ ტარიელი გამო-აღიძობა; დინანა, რაც ამბოვი იყო,

* * * ჩვენ შევტყუეთ, რომ ბ. შ. კვირამეს მოუწავდებია დასაბუქდით სამი პატარა წიგნი, რომელშიც შეტანილია მამადანიტ ქართველებში გაგანილი სახალხო ლექსები და შიარები. ზოგიერთი ნაწილი ამ ლექსებისა, შიარებისა და ანდაზებისა, შეტარიელი წერა-კითხვის მკოდნე ქართულ მამადანიტთან 1878—79 წ. წ. აღიარება. შიაც იყო დაბე-ჭვლი. დასაბუქდ წიგნის პირველ ურუცულედ ქართული ანბანი იქნე-ბა დაბეჭდილი, მეორე — მესამე გვერ-დზედ ოთხი ხართი ასოცა, არაბულს ენაზე, ქართული ასოცა და შემ-დეგ ბათუმის ოლქში გაგანილი ლექ-სები, შიარები და ანდაზები.

* * * ზგეა: მარტმა ამ ბოლო რი-სებებში ერთხელ კიდევ მოიგვიანა თათი და 27—28 რიტებს ხან ქარი ჰქარა და, ხან თოდ და ხან წვიმ-და. შ. ს. გამოიდარა, 30 და 31 სია-მური დღეები იყო. კავკასისა და ყიზ-ღორის მხრიდანაც ჩვენებურ ცხერის პატარანებს კარგი ამბოვი ესმით. გავ-ლოლი ზამთარი იქითკენ-კი არა ყო-ფილა; რის გამოც, ხეუროს ცხერი კარგად და დაუზარალებლად გაკე-პურდა. მამასამამე მუხილეც კარგი მოკვეება ცხერს. უხარადღეთ ხეურო-მაცულს წრილად მოკავებ ჩარებ-სა: ამ სიმდიდრეს ნახევარ უნდად ჩა-იღებენ ხელში წლეულ. მაგრამ რას ვამბობ სხეუროს ცხერის პატარანებ-ბომ აღდგომის შემდეგ ერთ-ხმად გა-ნაწარის დადგენს პარარებენ, რომ ს-ნამ ღირებული ფასი არ მოგვეცნ, მატულს კლუზარად იფუდე ნუ მიეს-ცნებ ჩვენს დამლუპულს მემბატყვებე-სა.

* * * ს. ს. სვიამონათ (ქეთანის მა-ზრა): ჩვენის საფლადამ ესე ხუთის ბარსის მო-შარებით უწინ იყო მთა-ვრბობის მიერ დაუწყებელი სავსე-სავსე. როდესაც ფოთი-ტფილ ისის რკინის გზა გაიშარა, ეს სადგური გაუქმდა. სადგურის შენობა თავის ნელ ნელა, ბუტყარებლად წამოადგა, ვადანერტვა ნაბიდან ისარნი და მარეული თავის რაშმ.

გადივამ ცარაფამა, ნეა-ნეა წამადგის; ფესი შადგა უსახომა, ამად შეჯდა, არ შოქმანდა.

მაშინ ვეგარა ამ ურლა და ურისცე-ბატაველთა ღიდაშარათა“ ჯარში, როგორც ქორი მტრების ვენდში და დაუყრა ფლეტა. „კაცი კაცს ჰქრა ცხერი-ცხენისა“ და მეკლის გარებში დააყრა წაშე. გლეხი კაცი ტარიელს მათიზობდა და არ კადრეულობდა მათთან ომსა, დიდაკეტეს და თავა დებს-კი ვლეტდა საშინლად.

გარეაჟ სატაკვლათა, რაგარტ ტრეფის გრათა ქარა. გაცა-გაცს ჰქრდა, ცხენ-ცხენსა, დადაგა შავისის გარა.

არ აგარდა გლეხი კაცე, თავადსე კავადგა; ზეგით წამოადგა ორბა, კეუთ ვარათ სიმადვლათა, ბარმადა ჰქრდა ტარეფა — მხათა შეა სისხლა სდისა.

ჩაყვადგა, მსრედა დასტრ: ბარმადის დასაყვრელად მინდა.

ტარიელი ომში ერთს მშენიერს ეტყუეს: ბატუმს შეტედა, რომელსაც შესახა:

— მე შენ არ მოკლავ, იმიტომ-რომ თვალები ჩემ ბიძაშვილს (შინ შს)

კუთნილის ადგილით სვიამონეთის სა-ზოგადოებას ვადეცა. საფლადამ ამ შენობაში მოათავსა სასოფლო კან-ლიარია და სკოლა. თქმა არ უნდა, რომ ერთსა და იმავე შენობაში კან-ცელიარია და სკოლა მოუხერხებელი იქნება: ერთსა და იმავე დროს შე-ნობას ერთ ნახევარში მასწავლებლებს გადაკეთეს უფეთვადე მოსწავლეებს და მეორე ნახევარში კრიამული და ყუანი გაქპანადით სოფელს მოსამარ-თლებებს და მათთან მისულ მომხინ-ძობასსებებს. ამასთანავე შენობა მე-ტად ძველი იყო და სოფელზე მო-შორებული. ამ მიზეზის გამო მოსწა-ვლებებს იქ სიარული უჭირებდა და მასწავლებლებს — ცხორება. ეს იყო მიზეზი, რომ მასწავლებლები მალე სტოვებდნენ ამ სკოლას და სხვაგან გა-დადიოდნენ. ბოლოს, შენობის სი-ძველეს უფრადება მიაკცია საერო სკოლების დირექტორმა. 3500 მან-ხალს შეეწერა, 200 მანთი მთავრო-ბამ შეეწერა, შენობა ძველი ვავიდა და ოთხი ათას მანეთად იქვე, იმავე ადგილას ააგეს ახალი შენობა. კან-ცელიარია და სკოლა ახლ იმეც ერთადვე მოათავეს, მეგრე და მეგრე მიხედნენ, რომ ეს ორი დაუწყებულება ერთსა და იმავე შენობაში არ ვარგად და ახ-ლა ხალხს ეუბნებიან: ეს შენობა სკოლისათვის დარჩენ, შივე გამარ-თეთ აფთიაქი და კანცელიარისათვის ახალი შენობა ააგეთ, რომლისათვისაც შიარება ათას მანთის მოგე-ცემთ სესხად. აფთიაქის გასამარ-თვად საჭიროა რომ კომლდ ორ-იერი ამაში გადახდეს საზოგადოებას. ახალი დიდს უნარზე და არ უნდა ახა-ლის შენობის აგება. ადგილობრივი მემამულე ბ. ნ. ე. — შეილი უთმობს თავის საკუთარს ქვის შენობას ორის ცხევა ვნათი, ვინც სკოლისათვის და ვინც აფთიაქისათვის იმ პირობით, რომ მისი მომარტბისა გეგილი, რომ მუდგულს მთავრობა ჰპარდება საფლად სესხად, აძლიონ წლიურად სახლის პატრონს. თუ ასე მოხერხდა საქმე

და სკოლა — შეილის შენობაში მოა-თავეს, საზოგადოებისთვის არ იქ-ნება ურგო, რადგან აქ შეილის სახ-ლი შეუადგინა საზოგადოებისა და მღებარობითა და ჰაერთაც მიერეს სვიამონეთში ადგილი არ სჯობია.

* * * იქამდამდე: ამ უკანასკნელ წლებში სვიამონეთში მოად შეზვიდა „ჩაქის“ კრეფა. ეს ჩაი სხვა არა არის-რა, ვარდა მოკვის ფურკლისა. ყო-ველ დღე მარტის პირველის რიტე-დამ ასი და ორასი ქალი და ბავშვი მოდებულა ტრეებში მოკვის ფურ-ცელის საყრფელ. მჭურებინა, რადგან, როგორც ამბობენ, ნორად უნდა მოი-კრიფოს. მოკრიფვის ფურკლის სრე-ცელს, ამბობენ და ჰყიდან ფუთობთ. ამ „ჩაქის“ ყიდა იჯარით ბექს აღე-ბული სვიამონეთისავე მცხორებელ-გლეხს ბარადელოდეს. საჭიროა ყუ-რადლება მიაკცონ ამ საქმეს, ესოც-რიგია და გამოარკვიონ, სად იყდებ-მა ამდენი მოკვის ფოთლი „ჩაქის“ სახელით, ვინა და ამ როგორც ხმა-რობს, ან მავნებლობა ხომ არა შეუ-ძლიარა.

* * * აპრილის განთავსება ქუჩაზე მეორე სარელოს სხლის ანგეგმა ჩამოვად ტფილისის მესხურების მჭერე მახედ-ლოვის ორის წლის ჰაჭვი და ღმეგად.

მარტივლ ძალქს

ბატეკმელო ქართველო ქალე-ბო! მატეს ბატეკ მოგახსენოთ, რომ ტყუილად აუღლებდებინათ, ბ. შ. მეს-ხის წერილსა. აბა, რა სთქვა განა მესხმა ისეთი უკიდრის? ისა, რომ საქ-ელი-მამაქმელა საქმისთვის ღამას ქა-ღეს მამამართა... ღამას და მშვენიერ საქმისათვის ღამას და მშვენიერ ქა-ღესსა სთხოვა დახმარება... რა არის აქ უკიდრის თქვენი თითქმის კი-ცხად და ვინებად მიჩინეთ იმისი სიტ-ყუები. ან რაზედ უნდა ვაგვიკებთ, რა მიზეზით? ან უნდა ძალიან ვაგვიკე-რებინათ ან უნდა ძალიან (შარს იმის-გან) გვიც და ვადარეული უნდა ყო-ფილიყო, რომ უბრალო ბრალიანი გიგავსო და გამობრუნდა. ჰბატეკი შეკრთა და ტარიელს ვერაფერი ვერ უთხრა, ვერაფერი ვერ შეკავდა. ამ შეკრებულ ქაბუს ვერც ვაინადი-ლი. და იყო მართალი ტარიელის ბი-ძაშვილი (შინ შს), მაგრამ, რადგან ტარიელს ბატარი დატრავებინა შინ და მას აქეთ ღარი ენახათ ერთმანე-თი, ათონდლისად დაქვიწყებოდა ტა-რიელის სხენ და ვერ იტრა ომში. როცა ათონდლი შინ მოვიდა, ყვე-ლა ომის ამბოვი უამოა თავის მშვე-ნიერს და კვლევს ცოლს ითინანის (თინას). მთელი ჯარი ამოვიყვივებო მთიან ომსა, დიდაკეტეს და თავა დებს-კი ვლეტდა საშინლად.

გარეაჟ სატაკვლათა, რაგარტ ტრეფის გრათა ქარა. გაცა-გაცს ჰქრდა, ცხენ-ცხენსა, დადაგა შავისის გარა.

არ აგარდა გლეხი კაცე, თავადსე კავადგა; ზეგით წამოადგა ორბა, კეუთ ვარათ სიმადვლათა, ბარმადა ჰქრდა ტარეფა — მხათა შეა სისხლა სდისა.

ჩაყვადგა, მსრედა დასტრ: ბარმადის დასაყვრელად მინდა.

ტარიელი ომში ერთს მშენიერს ეტყუეს: ბატუმს შეტედა, რომელსაც შესახა:

— მე შენ არ მოკლავ, იმიტომ-რომ თვალები ჩემ ბიძაშვილს (შინ შს)

